

HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Linda Grape

DATUM
2009-05-04

DIARIENUMMER
20090114

ERT DATUM
2009-02-11

ER REFERENS
Fi 2009/1049

Finansdepartementet
□ Drottninggatan 21
□ 103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över SOU 2009:6, Återkrav inom välfärdssystemen – Förslag till lagstiftning

LO har beretts möjlighet att avge yttrande över Återkravsutredningens slutbetänkande och önskar framföra synpunkter enligt det följande.

Sammanfattning av LOs synpunkter

- En strävan att uppnå ökad enhetlighet gällande återkrav av felaktigt utbetalade förmåner inom välfärdssystemen är bra.
- Utredningens förslag om att ta återkravsregeln i lagen om allmän försäkring som utgångspunkt för en enhetlig regel om återbetalningsskyldighet är bra. Att undantag tillåts när den enskilde inte orsakat den felaktiga utbetalningen, och inte haft anledning att tro att utbetalningen varit felaktig, är en förutsättning.
- En generell återkravslag bör liksom utredningen föreslår innehålla en eftergiftsregel. Det är också rimligt att en sådan utformas restriktivt, med utgångspunkt i att felaktigt utbetalda förmåner ska betalas tillbaka. Samtidigt får en sådan regel inte utformas så rigoröst att den slår mot människor som befinner sig i svåra lägen. LO anser att utredningens avvägning i frågan är acceptabel.
- Det är i grunden riktigt att myndigheter och kommuner ges möjligheter att tillämpa avräkning för att justera felaktiga utbetalningar till en enskild. LO menar dock att de utvidgade möjligheter till detta som utredningen föreslår är allt för långtgående. Att låta avräkning ske mot barnbidrag och underhållsstöd, förmåner som är riktade till barn, bör inte accepteras.
- LO anser att det är rimligt med regler om ränta. LO vill i sammanhanget betona det principiellt riktiga i att även ersättningstagare bör

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

ha möjlighet att kräva ränta i de fall utbetalningen varit felaktig till dennes nackdel.

Införande av en generell återkravslag

Inledande synpunkter

Våra gemensamma välfärdssystem ska ge ekonomisk trygghet i olika skeden av livet. Att systemen används rätt och riktigt ligger i allas intresse. Felaktigt användande av de ekonomiska förmånerna innebär inte bara direkta ekonomiska kostnader för samhället, det riskerar också att leda till ett urholkande av välfärdssystemens legitimitet. Det är statens ansvar att säkerställa att hushållningen med våra gemensamma resurser är god, att välfärdssystemen är kostnadseffektiva och att de förmåner som betalas ut tillfaller människor som faktiskt är berättigade till dem.

Samtidigt som strävan måste vara att forma systemen så att felaktigt användande av förmånerna minimeras är det viktigt att inte skapa regelverk som gör att systemen känns otillgängliga för dem de finns till för. Det är viktigt att bestämmelserna upplevs som rättvisa, rimliga, förståeliga och förutsebara av medborgarna. Annars riskerar förtroendet för systemen att skadas, och i förlängningen också tilltron till välfärdsstaten i stort.

Återkravsutredningen framhåller att ett samlande av de grundläggande återkravsreglerna i en författning tydligare ger uttryck för principen om att det som betalats ut felaktigt ska återföras till det allmänna. Vidare åstadkoms en enhetlig tillämpning inom de centrala delarna av välfärdssystemen. Detta stärks av utredningens förslag om en generell skyldighet för utbetalande myndighet/kommun att återkräva felaktig utbetalning, om återbetalningsskyldighet föreligger och det inte rör sig om så låga belopp att återkrav inte kan motiveras. På så vis blir det också tydligare för den enskilde vad det är som gäller. LO instämmer i dessa grundläggande ambitioner.

Återbetalningsskyldighet och betydelsen av god tro

Den grundläggande principen om att den som tagit emot en felaktig utbetalning ska betala tillbaka denna är givetvis både rimlig och rättvis. Den som lämnat oriktiga uppgifter, eller inte levt upp till sin skyldighet att lämna riktiga uppgifter och således fått del av felaktig utbetalning eller betalning med för högt belopp, bör återbetala. Att detta ska gälla även när ställföreträdare finns är skäligt.

LO anser dock liksom utredningen att undantag från återbetalningsskyldighet måste kunna göras om det inte är den enskilde som orsakat den. Principen om *god tro* måste då tillämpas. Tilltron till och legitimiteten hos systemen skulle annars riskera att skadas i ännu större utsträckning än om

återbetalningsskyldighet inte fanns. Det är positivt att utredningen tagit intryck av den kritik som bl.a. LO riktade mot förslaget om strikt återbetalningsskyldighet gällande felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning när ändringar av återkravsbestämmelserna i lagen om arbetslöshetsförsäkring remissbehandlades. Kritiken ledde till att regeringen inte gick vidare med förslaget i den delen.

Förutsättningar för eftergift

En generell återkravslag måste liksom utredningen föreslår innehålla en eftergiftsregel, annars skulle lagen riskera att slå orimligt hårt mot människor som befinner sig i utsatta livssituationer. Det vore inte acceptabelt med en så strikt lag om återkrav att effekter av den kunde bli total utslagning av människor. Utredningen föreslår att *synnerliga skäl* krävs för att myndighet eller kommun helt eller delvis ska bevilja eftergift. Signalen är att möjligheten till eftergift ska tillämpas restriktivt. På socialförsäkringsområdet innebär utformningen av eftergiftsregeln en skärpning av vad som gäller i dagsläget. LO har inget att invända mot utredningens förslag i denna del då det förefaller bygga på en god balans mellan det allmänna och den enskilde.

Förutsättningar för avräkning

Det är i grunden riktigt att myndigheter och kommuner ges möjligheter att tillämpa avräkning för att justera en felaktig utbetalning som tidigare gjorts till en enskild. LO vill dock betona vikten av att hänsyn tas till den enskildes ekonomiska situation och även andra faktorer som påverkar den enskildes personliga förhållanden. En så pass sträng eftergiftsregel som föreslås av utredningen gör det extra angeläget med ett humant regelverk för avräkning. LO anser också att utredningen med sitt förslag om skälighetsbedömning i varje beslut om avräkning säkerställer detta.

En avgörande förändring som föreslås är att också barnbidrag och underhållsstöd ska ingå i de förmåner som Försäkringskassan kan använda för avräkning då felaktig utbetalning resulterat i att en enskild fått för stor/felaktig ersättning från myndigheten. Resonemanget är att dessa bidrag är ämnade som tillskott i hushållens totala ekonomi och att därigenom skapa förutsättningar för att barnet ska få en god levnadsnivå. Traditionellt har barnet setts som den som varit berättigad till förmåner av detta slag. Principen om att avräkningar mellan skulder endast ska ske om det är samma rättssubjekt i båda förhållandena har därmed undantagits dessa förmåner från avräkning av vårdnadshavarens skuld. LO ser med stor tveksamhet på att en sådan princip frångås.

Även om utredningen betonar att principen om barnets bästa i enlighet med FNs barnkonvention ska beaktas vid beslut om avräkning så innebär förslaget ett avsteg från synen på dessa förmåner som barnets och inte vård-

nadshavarens. LO menar också att detta skulle innebära en indirekt behovsprövning av barnbidrag och underhållsstöd, och att det vore ett avsteg från den generella välfärdsmodellen. Det kan inte accepteras. Dessutom görs ingen jämställdhetsanalys i frågan trots att dessa förmåner oftare betalas ut till kvinnor än till män, inte minst genom att kvinnor oftare står som ensamma vårdnadshavare.

Bestämmelser om ränta

Det är rimligt med regler om ränta vid försenad återbetalning samt vid överenskommen avbetalningsplan, som ett incitament att reglera skulden.

Annars blir den felaktiga utbetalningen i princip som ett räntefritt lån, vilket vore orimligt. LO vill dock i sammanhanget betona rimligheten med balans mellan myndighet/kommun och individ när det gäller räntebestämmelser. Ersättningstagare bör ha möjlighet att kräva ränta i de fall utbetalningen varit felaktig till dennes nackdel.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Linda Grape